

DOI: <https://doi.org/10.15407/socium2019.01.125>
 УДК 316.4:324

Балакірева О.М., канд. соціол. наук, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, голова правління ГО “Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка”, вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011, Україна, email: bon.smc@gmail.com, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0790-7142>, Web of Science ResearcherID: C-2861-2016,

Дмитрук Д.А., канд. соціол. наук, науковий співробітник відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”, директор ГО “Центр “Соціальний моніторинг”, вул. Панаса Мирного, 26, Київ, 01011, Україна, email: dmitruk_d@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2683-0972>

МОНІТОРИНГ ЕЛЕКТОРАЛЬНИХ УПОДОБАНЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НАПЕРЕДОДНІ ПЕРШОГО ТУРУ ВИБОРІВ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ (ГРУДЕНЬ 2018 Р. – БЕРЕЗЕНЬ 2019 Р.)¹

За результатами загальнонаціональних опитувань проаналізовано динаміку електоральних орієнтацій виборців та особливості електорального вибору серед груп населення.

Ключові слова: електоральні орієнтації, готовність голосувати, рівень підтримки кандидатів на посаду Президента України.

Balakireva O.M., PhD. (Sociology), head of department for monitoring-based research of social and economic transformations, Institute for Economics and Forecasting National Academy of Sciences of Ukraine, head of the board, Ukrainian Institute for Social Research after Oleksandr Yaremenko, Center “Social Monitoring”, 26, Panasa Myrnoho Str., Kyiv, 01011, email: bon.smc@gmail.com, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0790-7142>, Web of Science ResearcherID: C-2861-2016,

Dmytruk D.A., PhD. (Sociology), scientific fellow, department for monitoring-based research of social and economic transformations, Institute for Economics and Forecasting National Academy of Sciences of Ukraine, director, Center “Social Monitoring”, 26, Panasa Myrnoho Str., Kyiv, 01011, Ukraine, email: dmitruk_d@ukr.net, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2683-0972>

MONITORING OF ELECTORAL PREFERENCES OF THE UKRAINIAN POPULATION TOWARDS THE FIRST ROUND OF THE ELECTION OF THE PRESIDENT OF UKRAINE (DECEMBER 2018 - MARCH 2019)

Based on the results of national surveys, the dynamics of voters' electoral orientations and the peculiarities of electoral preferences among the population groups were analyzed.

¹ За результатами моніторингових опитувань дорослого населення України, що проводяться ГО “Центр “Соціальний моніторинг” та ГО “Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка” спільно з відділом моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій ДУ “Інститут економіки та прогнозування НАН України”. Вибіркова сукупність кожного опитування моніторингу становить не менше ніж 2000 респондентів, є репрезентативною за основними соціально-демографічними показниками стосовно дорослого населення України. Стандартні відхилення при достовірних 95% і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять 1,31–2,18%. Метод отримання інформації: індивідуальне інтерв'ю за місцем проживання респондента “віч-на-віч”. Останні опитування щодо електоральних орієнтацій: 1) польовий етап 15–21 лютого, опитано 2040 осіб, похибка 2,2%; 2) польовий етап 20–26 лютого, опитано 1800 осіб, похибка 2,8%; 3) польовий етап 20–25 лютого, опитано 2200 осіб, похибка 2,2%; 4) польовий етап 11–18 березня, опитано 2040 осіб, похибка 2,2%; 4) польовий етап 18–26 березня, опитано 4040 осіб, похибка 1,7%.
 © Балакірева О.М., Дмитрук Д.А., 2019

Keywords: *electoral orientations, willingness to vote, the support level of candidates for the post of the President of Ukraine.*

Особливістю соціально-політичної ситуації в Україні наприкінці 2018 р. був високий рівень запиту суспільства на радикальні зміни, з чим (за даними соціологічних опитувань різних кампаній) погодилися близько 70% дорослого населення. Серед проблем, які сьогодні турбують населення України, більшість називала збройний конфлікт на Сході України (55% опитаних); низький рівень зарплат і пенсій (54%); підвищення тарифів на комунальні послуги (48%); підвищення цін на основні товари, інфляція (35%); безробіття, відсутність роботи (27%); хабарництво та корупція у владі (25,5%); неможливість отримати якісне медичне обслуговування (19%). Збройний конфлікт на Сході України найбільше турбує жителів Донбасу (68%), представників вікової групи 50–59 років (55%), чоловіків (54%), респондентів із середнім матеріальним становищем (56%). Низький рівень зарплат або пенсій є актуальною проблемою переважно для літніх людей (63%), жінок (54%) і респондентів з дуже низьким або низьким рівнем матеріального становища (57%). Підвищення тарифів на комунальні послуги – болюче питання для респондентів, насамперед, віком старше ніж 60 років і незаможних. Підвищення цін на основні товари та інфляція найбільше турбує згадані категорії респондентів. Відсутність роботи, безробіття сильніше хвилюють жителів Заходу (30,5%) та Півдня (29,5%) країни, опитаних у віці 18–29 років (35,5%), чоловіків (27%) і жителів сіл (31%).

Територіально-поселенські відмінності в поглядах і оцінках, які яскраво проявилися на початку 2000-х років, зберігаються в багатьох аспектах культурного, політичного та соціально-економічного розвитку країни.

Офіційно президентська виборча кампанія стартувала 30 грудня 2018 р., а фактично – започатковано активними діями Ю. Тимошенко ще влітку 2018 р. Багато політиків і політичних сил, почали підготовку до президентських виборів, де-факто включилися в підготовку до парламентських виборів, запланованих на осінь 2019 р. Саме це значною мірою пояснює великий список кандидатів у Президенти України (ЦВК зареєструвала 42 кандидати, понад 10 осіб отримали відмову в реєстрації, у день виборів до списку було включено 39 прізвищ).

Результати опитувань протягом всієї виборчої кампанії демонстрували високий рівень декларованої готовності до участі в голосуванні на президентських виборах. При цьому мобілізація виборців мала тенденції до зростання з осені 2018 р. до середини лютого 2019 р. Так, у жовтні 2018 р. близько 70% опитаних заявляли, що готові на виборах Президента України прийти на виборчі дільниці. Вже з грудня 2018 р. відсоток готових брати участь у виборах становив близько 80%. Такий показник готовності обирати Президента України було зафіксовано у 1999 р., за даними ЦВК, реальна явка у першому турі становила 70,15%. У 2010 р. про готовність голосувати напередодні першого туру заявляли 87,7% (явка становила 66,76%). За даними моніторингових опитувань, на початку грудня 2018 р. готові були голосувати 77% опитаних, у січні 2019 р., після заяви В. Зеленського про участь у виборах, показник стрімко зріс до 81%, а потім до 87% (51% опитаних заявили, що однозначно голосуватимуть, ще 36%

– скоріше, голосуватимуть)². У лютому декларована готовність брати участь у виборах дещо знизилася, спочатку повернулася до позначки 80% і поступово зростала в березні: у першій декаді березня готові були голосувати 82%, останнього тижня до виборів – 85%. При цьому частка тих, хто вирішив брати участь у голосуванні, залишалася майже незмінною (51,6%) (рис. 1). За даними ЦВК, реальна явка становила 63,48%. Отже, зберігається співвідношення, за яким реальна явка приблизно на 20% є меншою за декларовану.

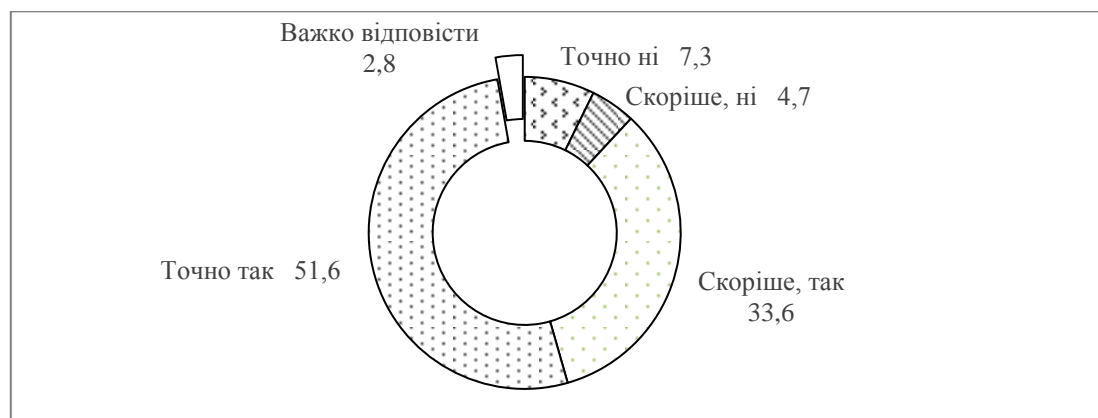

Рис. 1. Розподіл відповідей на запитання: “Якби найближчої неділі проходили вибори Президента України, чи брали б Ви участь у голосуванні?”, %
 Джерело: за даними опитування, проведеного 18–26 березня 2019 р. (4040 респондентів).

Традиційно більш високу готовність проголосувати на виборах Президента України задекларували виборці старшої вікової групи; жителі Заходу, Сходу (не Донбасу) та м. Київ. Близько 45–50% опитаних наголошували, що точно мають намір взяти участь у виборах Президента України, ще 35–40% зазначали, що вони прийдуть на виборчі дільниці. При цьому зменшувалася кількість тих, хто вважав, що їхній голос нічого не вирішить на виборах (з майже 50% до 35%). Таким чином, розуміючи, що декларована електоральна активність завжди є вищою, ніж реальна поведінка в день виборів, можна було припустити, що явка в день виборів становитиме близько 60–65% виборців (рис. 2).

За результатами опитувань, показники декларованої явки напередодні виборів не мали значних регіональних відмінностей. Протягом виборчої кампанії поступово зростала явка традиційно менш активних регіонів (на Донбасі, Сході та Півдні країни) та в столиці.

Особливістю цієї виборчої кампанії можна вважати високі показники готовності голосувати серед молодших вікових груп. За даними рисунка 3, молодь продемонструвала хоча і менші, проте доволі стійкі наміри голосувати.

² Спільне опитування проведено 19–30 січня 2019 р. ГО “Центр “Соціальний моніторинг”, ГО “Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка”, компанією “Інфо Сapiєнс” та Соціологічною групою “Рейтинг”.

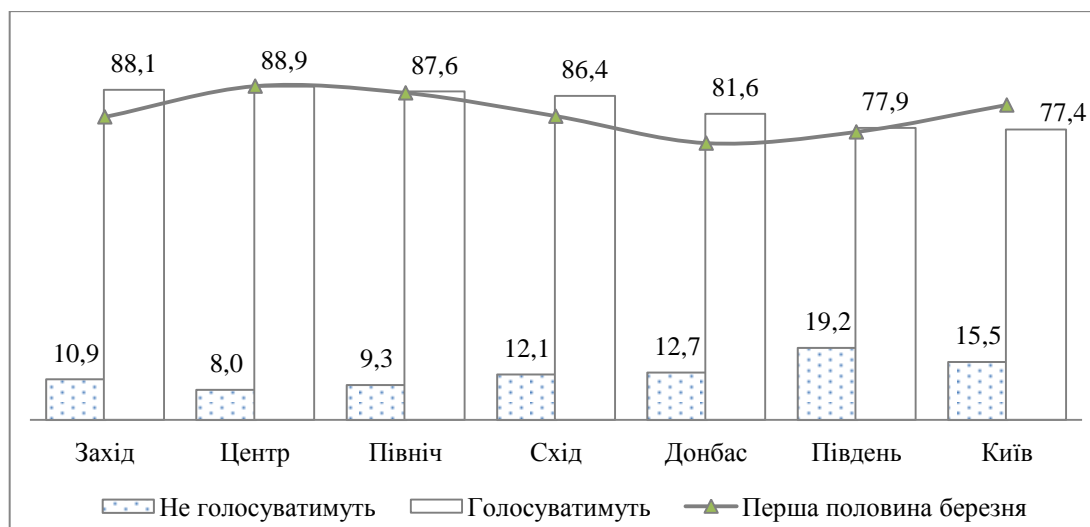

Рис. 2. Розподіл відповідей на запитання: “Якби найближчої неділі проходили вибори Президента України, чи брали б Ви участь у голосуванні?” (регіональний розподіл), %

Джерело: за даними опитування, проведеного 18–26 березня 2019 р. (4040 респондентів).

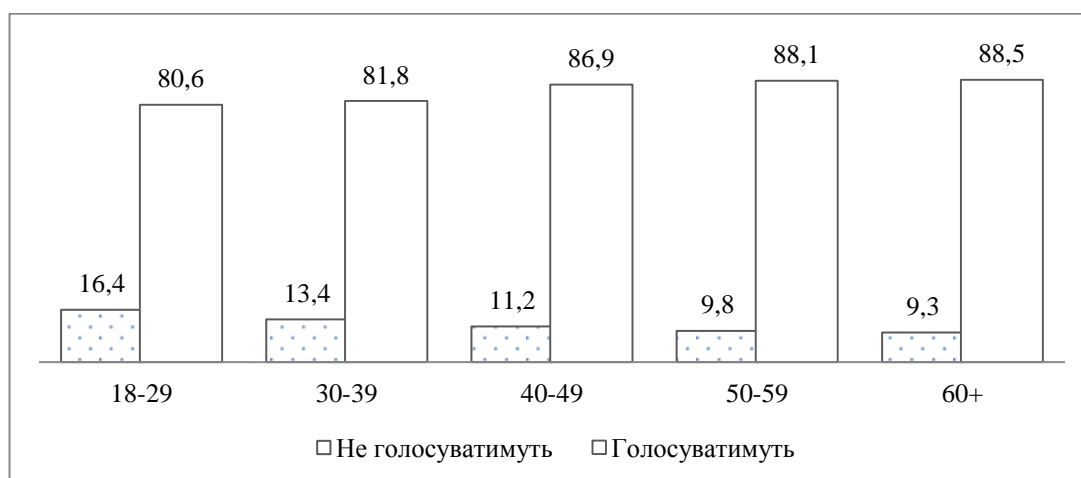

Рис. 3. Розподіл відповідей на запитання: “Якби найближчої неділі проходили вибори Президента України, чи брали б Ви участь у голосуванні?” (розподіл за віковими групами), %

Джерело: за даними опитування, проведеного 18–26 березня 2019 р. (4040 респондентів).

Щодо динаміки електоральної підтримки кандидатів, то спостерігалася чимала кількість невизначених зі своїм вибором наприкінці грудня 2018 р. Частка таких виборців залишалася без особливих змін до середини лютого 2019 р. (близько 30% від

тих, хто готовий був взяти участь у голосуванні). Друга половина лютого та березень характеризувалися поступовим зниженням рівня невизначеності.

Слід зауважити, що рівень нестабільності електоральних симпатій був дуже високим. Жоден з кандидатів не мав сталого ядра симпатиків (понад 45% серед своїх прихильників), які говорили б, що їх вибір остаточний і не зміниться. Для різних політиків – від 30% до 50% їхнього електорату говорили про те, що їх вибір на момент опитування є не остаточним і може бути змінений. У середньому 20% виборців ще планували змінити свої погляди і підтримати іншого кандидата. Така нестійкість електоральної підтримки робила вкрай ризиковими будь-які прогнози та вимагала обережності при презентації поточних рейтингів.

Протягом жовтня – грудня 2018 р. більшість соціологічних досліджень електоральних орієнтацій виявила лідера (Ю. Тимошенко) та групу політиків потенційних кандидатів (Ю. Бойка, А. Гриценка, П. Порошенка), а також імовірну підтримку В. Зеленського. Зазначені кандидати мали досить близькі показники електоральної підтримки серед виборців зі своїми регіональними та соціально-демографічними особливостями.

Проте на кінець січня в лідери президентського рейтингу вийшов В. Зеленський, якого підтримували (за різними даними) близько 15% серед усіх опитаних (або 18–21% серед тих, хто визначився та має намір голосувати). В. Зеленський привернув протестний електорат і асоціювався з “новим обличчям” у політиці, внаслідок чого Ю. Тимошенко поступилася місцем лідера, яке утримувала весь минулий рік, з невеликою втратою загальної підтримки (якщо в грудні її були готові підтримати понад 15% серед усіх виборців, то в січні вона втратила 1,5–2%).

Активність чинного Президента України П. Порошенка позитивно позначилася на рівні його підтримки. Якщо в жовтні за нього готові були проголосувати не більше ніж 6–8% від числа всіх опитаних, то в січні його кандидатуру готові були підтримати 11–13% від усіх, що наближало його за рівнем підтримки до Ю. Тимошенко.

Особливістю виборів 2019 р. можна вважати те, що всі кандидати-лідери ще до початку офіційного старту перегонів мали негативний баланс довіри до себе, що суттєво обмежувало можливості зростання їхнього рейтингу. Певний виняток становив В. Зеленський до моменту своєї заяви про бажання балотуватись, однак і на нього поступово поширилося переважно негативне сприйняття. Так, у березні ми вже констатували, що всі політики, лідери президентського рейтингу мали переважно негативний баланс довіри (недовіри). Співвідношення тих, хто довіряє та недовіряє було таким: В. Зеленському (–10,4%), А. Гриценку (–21,7%), Ю. Тимошенко (–45,1%), Ю. Бойку (–48,6%), П. Порошенку (–60,9%) (табл. 1).

Низький рівень довіри до політиків підтверджувався і невисокими показниками можливого перетікання голосів. Зазначимо, що за два тижні до виборів В. Зеленський був беззаперечним лідером і поставало питання: чи збережеться цей рівень підтримки за відсутності сталого електорального ядра, а шанси П. Порошенка вийти на друге місце були менш оптимістичними, ніж у решти кандидатів, він мав один з найменших запасів можливого нарощування рейтингу серед п’ятірки лідерів (табл. 2).

Таблиця 1

Розподіл відповідей на запитання: “Скажіть, якою мірою Ви довіряєте чи не довіряєте таким політикам, громадським діячам? Якщо Ви не знаєте політика або громадського діяча, скажіть про це”, %

	Не знаю такого/ такої	Довіряю (повністю довіряю + скоріше, довіряю)	Не довіряю (скоріше, не довіряю + зовсім не довіряю)	ВВ	Баланс довіри/ недовіри
Ю. Бойко, “Опозиційна платформа – За життя”	2,5	21,1	69,7	6,7	-48,6
А. Гриценко, лідер партії “Громадянська позиція”	1,5	32,6	54,3	11,6	-21,7
В. Зеленський, громадський діяч, актор	0,4	40,7	51,1	7,8	-10,4
П. Порошенко, Президент України	0,0	17,6	78,5	3,9	-60,9
Ю. Тимошенко, лідер ВО “Батьківщина”	0,0	24,4	69,5	6,1	-45,1

Джерело: за даними опитування, проведеного 11–18 березня 2019 р.

Таблиця 2

Розподіл відповідей на запитання: “За кого Ви проголосуєте в першому турі виборів, якщо в списку будуть такі кандидати?” (перший вибір) та “Скажіть, за кого Ви проголосуєте, якщо кандидата, якого Ви підтримуєте, не буде в списку” (другий вибір), %

Кандидати	Перший вибір	Другий вибір	Сума двох виборів
В. Зеленський	22,8	8,6	31,4
Юлія Тимошенко	12,6	6,3	18,9
П. Порошенко	12,0	3,4	15,4
А. Гриценко	7,1	6,0	13,1
Ю. Бойко	6,6	3,4	10,0
О. Вілкул	4,8	3,7	8,5
О. Ляшко	4,5	2,4	6,9
І. Смешко	2,3	2,4	4,7
Р. Кошудинський	1,5	1,2	2,7
О. Шевченко	1,3	1,7	3,0
В. Наливайченко	0,6	0,4	1,0
С. Тарута	0,4	0,6	1,0
О. Богомолець	0,4	0,3	0,7
В. Бондар	0,1	0,3	0,4
Юрій Тимошенко	0,1	0,2	0,3
Г. Балашов	0,3	0,0	0,3
О. Ващенко	0,2	0,0	0,2
О. Мороз	0,0	0,1	0,1
С. Каплін	0,1	0,0	0,1
Р. Безсмертний	0,1	0,1	0,2
В. Скоцик	0,1	0,1	0,2
Ю. Дерев’яно	0,1	0,0	0,1
Р. Ригванов	0,1	0,0	0,1
Ю. Кармазін	0,0	0,1	0,1
Р. Насіров	0,0	0,0	0,1
Ю. Литвиненко	0,1	0,0	0,1

Джерело: за даними опитування, проведеного 18–26 березня 2019 р. (4040 респондентів).

Важливу роль у прикінцевих показниках підтримки кандидатів відіграв показник сталості електоральної підтримки. За цим показником найбільш згуртованим перед першим туром був електорат П. Порошенка – серед його прихильників була найвища частка тих, хто був остаточно впевнений у своєму виборі. Найменш сталий електорат був у А. Гриценка та О. Ляшка (рис. 4). Середній показник розміру сталого ядра для кандидатів першого туру становив 46,4% (серед тих, хто визначився та мав намір голосувати).

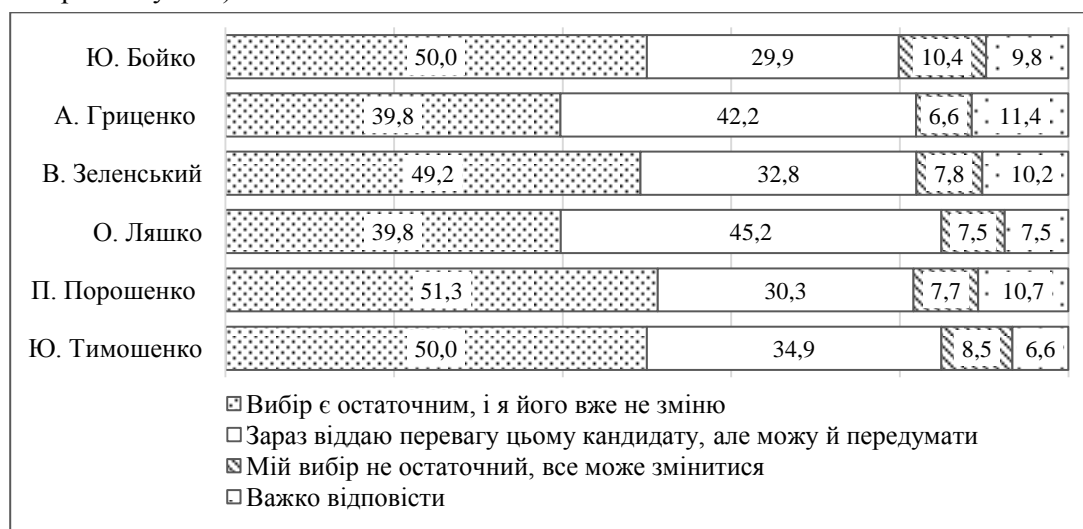

Рис. 4. Розподіл відповідей на запитання: “Наскільки Ваш вибір кандидата є остаточною?”, %

Джерело: за даними опитування, проведеного 11–18 березня 2019 р.

Виборці В. Зеленського допускали ймовірність підтримки Ю. Тимошенко, водночас половина з них не обирала б жодного іншого кандидата; виборці А. Гриценка – В. Зеленського, П. Порошенка та І. Смешка; виборці Ю. Тимошенко – В. Зеленського, А. Гриценка та О. Ляшка; виборці О. Вілкула – Ю. Бойка, а виборці Ю. Бойка – О. Вілкула (електорати останніх перетинаються майже наполовину). У П. Порошенка найбільш стійкі виборці – більшість не обирала жодного іншого кандидата та допускали незначне перетікання голосів до А. Гриценка. Прихильники І. Смешка допускали ймовірність підтримки А. Гриценка та В. Зеленського; О. Ляшка – Ю. Тимошенко, А. Гриценка, В. Зеленського; виборці Р. Кошулинського – А. Гриценка та П. Порошенка.

За даними моніторингу електоральних уподобань населення України, рейтингові показники кандидатів-лідерів підтримки не зазнали значних коливань та окреслилися вже у лютому 2019 р. (табл. 3).

За даними останнього опитування, соціально-демографічні нариси портретів виборців основних кандидатів на посаду Президента України свідчили про те, що В. Зеленський є лідером підтримки за всіма регіонами України, крім Західного, де більшу підтримку мав П. Порошенко (табл. 4).

Таблиця 3

Динаміка електоральних уподобань населення України за результатами відповіді на запитання: “За кого Ви проголосуйте в першому турі виборів, якщо в списку будуть такі кандидати?”, %

Польовий етап Розмір вибірки	15–21/02		20–26/02		20–25/02		11–18/03		18–26/03 ³	
	2040*	1616**	1800*	1466**	2200*	1701**	2040*	1575**	4040*	3175**
Стандартне відхилення, %	2,2		2,8		2,2		2,2		1,7	
Г. Балашов	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	0,4
Р. Безсмертний	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3	0,4	0,1	0,1
О. Богомолець	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,3	0,4
І. Богословська	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
Ю. Бойко	7,8	9,9	8,2	10,0	7,3	9,5	8,0	10,4	6,6	8,4
В. Бондар	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
О. Ващенко	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2
О. Вілкул	1,9	2,4	2,2	2,8	1,8	2,4	3,8	4,9	4,8	6,1
М. Габер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Д. Гнап	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	x	x
А. Гриценко	6,3	8,0	5,1	6,3	5,7	7,4	8,2	10,6	7,1	9,1
О. Данилюк	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ю. Дерев'янку	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2
Д. Добродомов	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,3	x	x	x	x
В. Журавльов	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
В. Зеленський	19,6	24,8	23,0	28,3	19,9	25,7	22,6	29,3	22,8	29,1
С. Каплін	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,00	0,0	0,1	0,1
Ю. Кармазін	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
І. Кива	0,6	0,8	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
А. Корнацький	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Р. Кошулинський	0,6	0,8	1,0	1,3	0,9	1,1	1,4	1,8	1,5	1,9
В. Кривенко	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
С. Кривоніс	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,3	0,00	0,0	x	x
В. Купрій	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ю. Литвиненко	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
О. Ляшко	4,4	5,6	3,8	4,7	3,5	4,5	4,5	5,8	4,5	5,7
О. Мороз	0,2	0,3	0,1	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
Є. Мурав	2,8	3,6	1,7	2,0	1,7	2,2	x	x	x	x
В. Наливайченко	0,3	0,4	0,2	0,2	0,6	0,8	0,3	0,4	0,4	0,6
Р. Насіров	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
А. Новак	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
С. Носенко	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
В. Петров	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
П. Порошенко	13,1	16,6	13,0	16,0	13,8	17,9	11,5	14,9	12,0	15,3
Р. Ригванов	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
А. Садовий	2,9	3,6	2,4	2,9	2,4	3,1	x	x	x	x
В. Скоцк	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,10	0,1	0,10	0,1
І. Смешко	1,7	2,2	1,1	1,3	2,1	2,7	1,6	2,1	2,3	2,9
О. Соловійов	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
С. Тарута	0,2	0,3	0,6	0,7	0,7	0,9	0,4	0,5	0,4	0,5
Юлія Тимошенко	13,5	17,0	15,9	19,6	13,4	17,3	13,3	17,2	12,6	16,0
Юрій Тимошенко	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
І. Шевченко	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
О. Шевченко	1,2	1,5	1,3	1,6	1,7	2,3	0,4	0,5	1,3	1,6
Важко відповісти/відмова відповісти	11,5		11,9		14,8		12,6		13,1	
Не голосуватиму	9,3		6,7		7,9		10,2		8,4	

* Відсоток серед всіх опитаних респондентів.

** Відсоток серед тих, хто голосуватиме та визначився.

³ Показано результати об'єднаного масиву даних: перша хвиля опитування проводилася з 18 по 24 березня 2019 р., вибірка – 2040 респондентів; друга хвиля опитування – з 22 по 26 березня 2019 р., вибірка – 2000 респондентів.

Таблиця 4

Розподіл відповідей на запитання: “За кого Ви проголосуєте в першому турі виборів, якщо в списку будуть такі кандидати?” (за регіонами), %*

	Серед усіх	Захід	Центр	Північ	Схід	Донбас	Південь	Київ
В. Зеленський	22,8	14,5	22,2	24,1	29,1	25,3	29,9	16,1
Ю. Тимошенко	12,6	15,0	17,9	16,1	9,2	5,2	6,9	12,3
П. Порошенко	12,0	19,4	14,6	12,8	5,7	5,8	5,9	13,5
А. Гриценко	7,1	11,5	8,8	6,9	4,2	1,8	4,6	5,2
Ю. Бойко	6,6	3,1	3,7	0,7	12,5	17,1	10,8	1,9
О. Вілкул	4,8	1,0	4,7	2,0	8,0	6,9	8,4	4,5
О. Ляшко	4,5	4,0	6,5	6,1	4,5	2,3	2,0	3,9
І. Смешко	2,3	1,2	3,4	4,1	2,6	1,2	0,8	1,9
Р. Кошулинський	1,5	3,6	1,2	3,4	0,6	0,0	0,4	0,6
О. Шевченко	1,3	2,3	2,5	2,0	0,5	0,0	0,4	0,6
Важко відповісти/відмова відповідати	13,1	12,6	6,6	11,2	14,9	24,2	9,3	23,2
Не голосував/ла би	8,4	8,6	4,2	4,8	6,3	9,8	18,0	14,2

* Наведено дані щодо кандидатів за показниками підтримки більше ніж 1%.

Джерело: за даними опитування, проведеного 18–26 березня 2019 р. (4040 респондентів).

Відповідно до розподілу показників підтримки за віковими групами, В. Зеленський утримував першу позицію серед виборців віком до 50 років, поступаючи у старших вікових групах іншим кандидатам (насамперед, Ю. Тимошенко та П. Порошенку) (табл. 5).

Таблиця 5

Розподіл відповідей на запитання: “За кого Ви проголосуєте в першому турі виборів, якщо в списку будуть такі кандидати?” (за віковими групами), %*

	Серед усіх	18–29 років	30–39 років	40–49 років	50–59 років	60+ років
В. Зеленський	22,8	43,5	32,4	20,8	12,6	7,6
Ю. Тимошенко	12,6	6,9	7,6	11,0	16,9	18,5
П. Порошенко	12,0	7,0	11,5	12,7	14,2	13,9
А. Гриценко	7,1	3,6	4,8	8,6	9,0	8,6
Ю. Бойко	6,6	2,3	3,9	5,4	8,7	11,7
О. Вілкул	4,8	2,6	3,8	4,4	4,3	7,6
О. Ляшко	4,5	3,0	3,3	6,0	4,6	5,2
І. Смешко	2,3	1,2	0,6	1,8	1,6	5,0
Р. Кошулинський	1,5	1,6	1,0	1,7	2,7	1,5
О. Шевченко	1,3	1,3	1,3	1,8	1,9	0,9
Важко відповісти/відмова відповідати	13,1	11,8	16,2	17,2	13,6	9,7
Не голосував/ла би	8,4	12,9	9,9	5,8	7,5	6,5

* Наведено дані щодо кандидатів з показниками підтримки більше ніж 1%.

Джерело: за даними опитування, проведеного 18–26 березня 2019 р. (4040 респондентів).

Таким чином, напередодні дня виборів виокремився лідер (В. Зеленський) та група “переслідування”: Ю. Тимошенко, П. Порошенко, Ю. Бойко та А. Гриценко. При цьому рівень підтримки усіх кандидатів свідчив про неминучість другого туру.

Опитування щодо можливого співвідношення розподілу голосів у другому турі ще до проведення першого туру на тлі високого рівня невизначеності (залежно від запропонованої пари кандидатів від чверті до третини виборців не могли визначитися, за кого голосувати в другому турі, ще стільки ж не брали б участі у голосуванні) виявило, що В. Зеленський перемагає будь-якого з найімовірніших опонентів, при цьому найбільшу підтримку він здобуває саме опонуючи П. Порошенку (табл. 6).

Таблиця 6

**Розподіл відповідей на запитання: “Якби до другого туру виборів
Президента України вийшли такі кандидати,
за кого Ви проголосували б?”, %**

Ю. Бойко	18,6	А. Гриценко	33,0
А. Гриценко	31,3	П. Порошенко	16,4
Важко відповісти	23,4	Важко відповісти	21,7
Не голосував/ла би	26,7	Не голосував/ла би	28,9
Ю. Бойко	16,6	А. Гриценко	27,7
В. Зеленський	38,8	Ю. Тимошенко	22,9
Важко відповісти	20,5	Важко відповісти	22,5
Не голосував/ла би	24,1	Не голосував/ла би	27,0
Ю. Бойко	24,6	В. Зеленський	41,1
П. Порошенко	22,3	П. Порошенко	18,2
Важко відповісти	22,7	Важко відповісти	18,2
Не голосував/ла би	30,4	Не голосував/ла би	22,5
Ю. Бойко	20,7	В. Зеленський	36,9
Ю. Тимошенко	27,1	Ю. Тимошенко	21,4
Важко відповісти	22,2	Важко відповісти	18,0
Не голосував/ла би	29,9	Не голосував/ла би	23,7
А. Гриценко	25,0	П. Порошенко	18,2
В. Зеленський	36,1	Ю. Тимошенко	28,5
Важко відповісти	18,8	Важко відповісти	21,3
Не голосував/ла би	20,1	Не голосував/ла би	32,0

Джерело: за даними опитування, проведеного 11–18 березня 2019 р.

За даними опитування, очікувалися масові протести в разі фальсифікації виборів – близько 23% опитаних, ще 33,5% вважали, що матимуть місце протести не масові, а локального характеру (рис. 5).

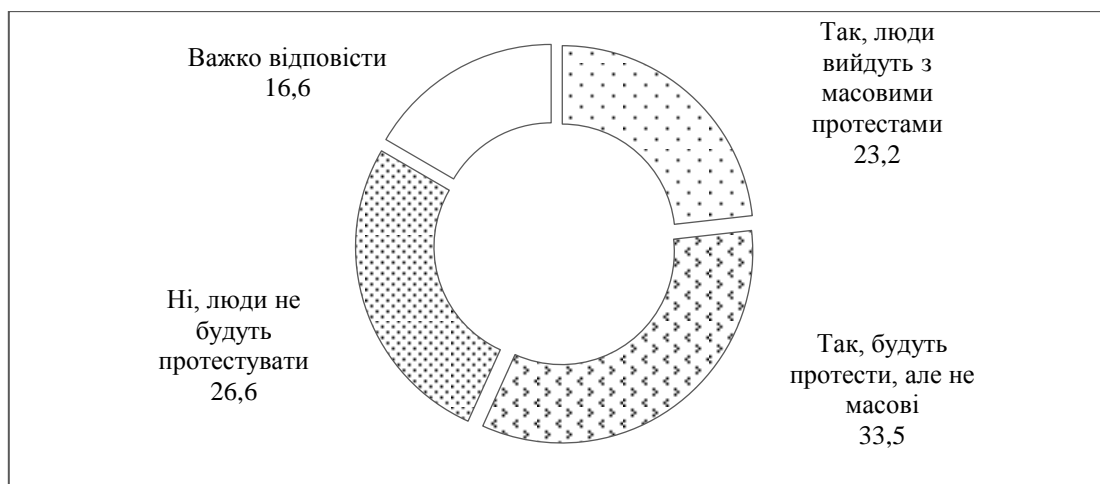

Рис. 5. Розподіл відповідей на запитання: “Якщо будуть підозри, що результати виборів Президента України в першому турі сфальсифіковано, на Вашу думку, чи вийдуть люди протестувати?”, %

Джерело: за даними опитування, проведеного 11–18 березня 2019 р.

Найбільшу занепокоєність фальсифікаціями та пов’язаними з ними масовими протестами демонстрував електорат Ю. Бойка та Ю. Тимошенко, найменш схвилюваними були виборці, які мали намір голосувати за П. Порошенка (табл. 7).

Таблиця 7

Готовність до протестів серед електорату різних політиків*, %

	Так, люди вийдуть з масовими протестами	Так, будуть протести, але не масові	Ні, люди не будуть протестувати	Важко відповісти
Ю. Бойко	28,5	26,3	27,7	17,5
О. Вілкул	19,6	32,0	27,8	20,6
А. Гриценко	24,6	40,1	16,2	19,0
В. Зеленський	25,1	37,8	23,0	14,2
О. Ляшко	15,6	40,0	30,0	14,4
П. Порошенко	16,0	30,0	35,8	18,1
Ю. Тимошенко	28,0	37,0	21,8	13,2

Джерело: за даними опитування, проведеного 11–18 березня 2019 р.

Висновки. В умовах підвищення градусу соціально-політичної напруженості рівень співпраці потенційних респондентів з представниками опитувальної мережі постійно знижувався, зростала кількість відмов від участі в опитуванні (показник наблизився до 50%).

Рівень невизначеності щодо голосування за кандидатів поступово знижувався з наближенням виборів, хоча і залишився високим.

Регіональні електоральні преференції щодо підтримки кандидатів зберігалися протягом усього часу та не зазнали суттєвих змін, виокремилися базові для кожного з кандидатів регіони підтримки та високого антирейтингу.

Рівень електоральної активності в день виборів цілком відповідав попереднім аналітичним прогнозам.

Порівняння результатів останнього опитування з результатами ЦВК свідчить про наявність систематичної похибки в переоцінці голосів за Ю. Тимошенко та А. Гриценка і недооцінці рівня підтримки Ю. Бойка. Найімовірніше, це не проблема вибірок або методології (в екзит-полах була вибірка максимально наближена до тих, хто проголосував), а в поведінці респондентів: виборці Ю. Бойка (як найбільш “проросійського” та опозиційного кандидата), імовірно, частіше відмовлялися від інтерв'ю. Крім того, в останні дні, скоріше, відбулося посилення через візит до Російської Федерації та перетікання голосів від О. Вілкула, як кандидата з нижчим рейтингом. Стосовно А. Гриценка відбулося падіння підтримки (найменш сталий електорат) і перетікання на користь І. Смешка.

Отримано 14.03.19 та оновлено 29.03.19

Received on 14.03.19 and updated on 29.03.19